

Josefina Carrera-Sabaté

Departament de Filologia Catalana i Lingüística General, Universitat de Barcelona

jcarrera@ub.edu |

A la memòria
d'Ana M. Fernández Planas,
magnífica fonetista i gran pianista.

1. MÚSICA I LLENGUA: CONSIDERACIONS GENERALS

Les connexions entre la música i la llengua són ancestrals i totes dues han conviscut al llarg de la història de la humanitat; tant és així que totes les cultures que es coneixen comparteixen llengua i música i no altres aspectes (Nettl 2000). A més, es pot afirmar que l'anatomia dels éssers humans està predisposada per produir sons i ritmes (Mithen 2007), i hi ha qui proposa que música, llengua, ball, cant i poesia tenen un origen similar (Molino 2000). Sigui com sigui, música i llengua tenen elements que les fan semblants: el ritme (amb patrons d'accentuació, agrupament, sincronia), la melodia (amb patrons tonals en temps determinats), la sintaxi (amb elements discrets i principis de combinació) i l'afecte (se sap que les primeres manifestacions musicals faciliten l'adquisició de les llengües; a més, música i llengua poden emocionar els éssers humans). Finalment, és important recordar que la veu s'utilitza tant per comunicar com per interpretar música i, en molts casos, la veu uneix llengua i música. Els efectes d'aquesta unió poden tenir implicacions ben importants en les persones (Goldman 2011) i en el món que les envolta (vegeu l'entrevista a Jordi A. Jauset, en aquest mateix número).

Dit això, també és veritat que música i llengua tenen representacions específiques (com ara els intervals de to en música i les categories nominals i verbals en llengua), però s'ha observat que en les manifestacions musicals i lingüístiques de les persones hi ha processos d'abstracció i de seqüenciació similars. A més, sembla que música i llengua comparteixen una mateixa base cognitiva i també mecanismes de processament bàsics com l'habilitat de formar categories amb sons apresos, seqüències rítmiques i melòdiques regulars, la capacitat d'utilitzar elements nous en estructures sintàctiques (paraules o tons musicals) i la possibilitat de generar estats emocionals a partir de senyals acústics (Patel 2007). De manera més concreta, alguns estudis que es troben en la interfície entre música i llengua han connectat el ritme de músiques instrumentals d'alguns compositors (com ara Debussy i Elgar) amb el ritme de les llengües de procedència d'aquests (francès i anglès) i s'ha observat que la música reflecteix els patrons de durada de les vocals que es troben en la llengua parlada de cada llengua (vegeu, per exemple, Patel i Daniele 2003).

En un altre ordre de coses, s'ha observat que alguns musicòlegs han utilitzat eines de la lingüística teòrica per descriure estructures musicals (Lerdahl i Jackendoff 1983) i alguns lingüistes han utilitzat conceptes musicològics a l'hora de construir teories prosòdiques (Lieberman 1975). Finalment, cal tenir en compte que en el viatge lingüísticomusical de la humanitat la música, igual que la llengua, té una importància fonamental en qualsevol societat perquè és un mitjà de comunicació, una eina de transformació social i, en definitiva, part del patrimoni cultural d'un poble.

Música i llengua

Josefina Carrera-Sabaté (2022)

Llengua, Societat i Comunicació, núm. 20

<http://revistes.ub/index.php/LSC/>

ISSN: 1697-5928

lsc@ub.edu

<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0>

2. APORTACIONS D'AQUEST NÚMERO

Aquest número conté nou articles i una entrevista. Els articles es poden dividir en dos blocs: el primer està centrat en components de la llengua i la música i el segon en diferents aspectes socioculturals que connecten música i llengua. Inicia el número un article de Bueno i Forés sobre la connexió entre la música i la llengua dins del cervell en una revisió de l'estat actual de les publicacions d'aquest tema i es presenten les bases biològiques (evolutiva i neuronal) de la música i la llengua parlada, amb algunes propostes de neuroeducació per potenciar-les mútuament. Segueix un article sobre les interaccions entre sintaxis musicals i lingüístiques en la percepció de la música i la llengua, d'Herreras, que presenta interconnexions entre música i llengua des de diferents components del llenguatge i parla d'una superposició de recursos neuronals que s'empren per interpretar i integrar la música i la llengua.

En l'àmbit del lèxic, l'article d'Hervàs endinsa el lector en la divulgació musical i les característiques lingüístiques del lèxic que s'utilitza per parlar de música en un *divertimento* filològic. A continuació, Baills i Prieto parlen dels beneficis de la música en l'aprenentatge fonològic d'una llengua estrangera en un passeig pels estudis de referència que es focalitzen en la música i el component fònic de la llengua. Les activitats musicals descrites integren les llengües (cançons) i també els entrenaments musicals basats en la pràctica del ritme i la melodia (associats, sobretot, al moviment del cos per part dels aprenents). Clou la primera part del número un estudi de cas que connecta música i prosòdia en un cas d'autisme: Rosselló, Vila, Alba i Celma suggereixen que components com la melodia i el ritme poden ser constituents primitius de la percepció auditiva humana i poden arribar a ser lingüísticament no funcionals si en les primeries del desenvolupament no s'han integrat en la comunicació parlada.

La segona part del número està centrada en les connexions entre música i llengua des d'una perspectiva sociocultural. L'article de Rollin mostra les referències musicals en els programes de llengua catalana de secundària i batxillerat a França, que són el producte d'acords lingüístics i culturals, i determina quins vincles s'estableixen entre música, llengua, societat i educació a través de l'anàlisi de cinc programes d'ensenyament del català. Encara en el marc de l'ensenyament de la llengua, Fajula, Mirabet, Vilaplana i Viñas presenten l'experiència d'utilitzar la música i els recursos globals que se'n deriven en l'ensenyament del català a adults al Consorci per a la Normalització Lingüística. Lirio desenvolupa diferents estratègies per ensenyar cant i considera molt important explicar les diferències anatòmiques, lingüístiques i de moviment entre la parla i el cant per tal d'incentivar i facilitar l'accés al cant. L'article de Duran presenta una evolució de les músiques de tradició oral a partir de l'Obra del Cançoner Popular de Catalunya fins a arribar al folklore digital, tot passant per consideracions etnomusicològiques i etnopoètiques.

Clou el número una entrevista a Jordi Àngel Jauset, per part de Josefina Carrera-Sabaté. Jauset és divulgador científic, doctor en Comunicació i màster en Psicobiologia i Neurociència cognitiva. És enginyer de Telecomunicacions i professor de piano. Parla dels lligams entre comunicació i música des d'una perspectiva polièdrica que permet al lector adonar-se de la gran importància de la música en les societats de tots els temps.

Aquest número ha estat possible gràcies a la col·laboració desinteressada d'autors i revisors, a l'assessorament dels tècnics del CRAI, a l'aixopluc del CUSC (Centre de Recerca en Sociolingüística i Comunicació) i a l'ajut del Vicerektorat de Relacions Institucionals, Comunicació i Política Lingüística de la Universitat de Barcelona per a la publicació de revistes científiques 2022.

Música i llengua

Josefina Carrera-Sabaté (2022)

Llengua, Societat i Comunicació, núm. 20

<http://revistes.ub/index.php/LSC/>

ISSN: 1697-5928

lsc@ub.edu

<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0>

3. REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

- CARRERA-SABATÉ, JOSEFINA (2022). «Entrevista a Jordi Àngel Jauset Berrocal». *Llengua, Societat i Comunicació*, 20, 95-103.
[<https://revistes.ub.edu/index.php/LSC/article/view/40591/38923>].
- GOLDMAN, Jonathan (2011). *Sonidos sanadores: El poder de los armónicos*. Madrid: Gaya Ediciones.
- LERDAHL, Fred; JACKENDOFF, Ray (1983). *A Generative Theory of Tonal Music*. Cambridge: Massachusetts Institute of Technology Press.
- LIBERMAN, Mark (1975). *The intonational system of English*. Tesi doctoral, Cambridge: Massachusetts Institute of Technology Press.
- MITHEN, Steven (2007). *The Singing Neanderthals: The Origins of Music, Language, Mind and Body*. Londres: Weidenfeld and Nicolson.
- MOLINO, Jean-François (2000). «Toward an evolutionary theory of music and language». WALLIN, Nils L.; MERKER, Bjorn; BROWN, Steven (eds.). *The Origins of Music*. Cambridge: Massachusetts Institute of Technology Press, 165-176.
- NETTL, Bruno (2000). «An ethnomusicologist contemplates universals in musical sound and musical culture». WALLIN, Nils L.; MERKER, Bjorn; BROWN, Steven (eds.). *The Origins of Music*. Cambridge: Massachusetts Institute of Technology Press, 463-472.
- PATEL, Aniruddh D. (2007). *Music, Language, and the Brain*. Nova York: Oxford University Press.
- PATEL, Aniruddh D.; DANIELE, Joseph R. (2003). «An empirical comparison of rhythm in language and music». *Cognition*, 87, 35-45.